

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

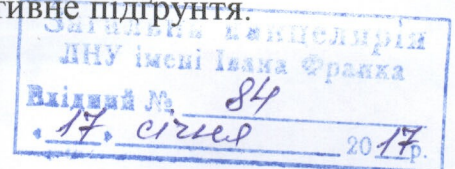
Крайник Ольги В'ячеславівни

«Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні параметри заперечення в сучасній німецькій мові»,

представлену на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04. – германські мови

(Львів: Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка, 2017. – 213 с.)

Категорія заперечення належить до числа важливих проблем сучасної лінгвістики. Як зазначає А.Паславська, «перші спроби тлумачення цієї категорії відображено у філософії Стародавньої Греції та Індії. Відтоді заперечення не перестає цікавити філософську думку». На сьогоднішній день заперечення розглядається не тільки як філософська, але й як лінгвістична, математична, естетична, логічна, психологічна, теологічна категорія, що засвідчує міждисциплінарний характер явища. Серед сучасних українських авторів феномену заперечення присвятили свої дослідження І. Осовська, В. Діброва, А. Зербіно, О. Татаровська та ін. Особливий внесок належить А.Паславській, якою здійснено різновекторний аналіз заперечення у германських, романських та слов'янських мовах. Незважаючи на пошук зацікавлення науковцями проблемами заперечення та наявність праць, присвячених досліджуваній тематиці, на сьогоднішній день у сучасній німецькій мові досі залишаються недослідженими стратегії і тактики реалізації заперечення, його ментальна репрезентація, питання кореляції між комунікативною метою та засобами вираження заперечення. Тому дисертація Крайник Ольги В'ячеславівни «Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні параметри заперечення в сучасній німецькій мові» є актуальною і важливою для сучасної лінгвістики. **Актуальність роботи** зумовлена також відсутністю досліджень функціонування заперечення в німецькій мові, які б поєднували лінгвопрагматичний та лінгвокогнітивний підходи і давали змогу моделювати комунікативну поведінку заперечення та його когнітивне підґрунтя.

Дисертація Крайник О. має зв'язок із науковою темою, яку досліджує кафедра німецької філології Львівського національного університету імені Івана Франка “Сучасні напрями формування структурно-семантичних і когнітивно-дискурсних парадигм німецької мови” (держреєстрація № 0111 U 008010). Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка, протокол № 11/3 від 27 березня 2002 року, уточнено протоколом № 22/6 від 29 червня 2016 року.

Дисертантка сповна досягає **мети дослідження**, яка полягає в здійсненні комплексного аналізу лінгвопрагматичних та лінгвокогнітивних особливостей заперечних мовленнєвих актів (далі МА) у сучасній німецькій мові. Для її досягнення дисертантка використовує ефективну та комплексну **методику дослідження**, визначає вибір методів дослідження у двох напрямках: когнітивної лінгвістики, де використано антропоцентричний підхід, та комунікативної лінгвістики з лінгвопрагматичним підходом. У роботі використовується описивно-емпіричний, структурний метод, застосовується порівняльний аналіз, прагмасемантичний аналіз із залученням методу інтерпретаційного аналізу. Ментальну репрезентацію заперечних МА досліджено шляхом фреймового моделювання. Використано методи формалізації, ідеалізації, застосовано інтент-аналіз, проведено кількісні підрахунки.

Об'єктом дослідження є заперечні МА в сучасній німецькій мові. **Предмет дослідження** – лінгвопрагматичні та лінгвокогнітивні характеристики МА заперечення. **Матеріалом дослідження** слугують 3100 текстових фрагментів з мовленнєвими актами заперечення, дібраних методом суцільної вибірки з творів німецькомовної художньої літератури ХХ – поч. ХХІ ст. загальним обсягом 10 000 сторінок.

Важливої ваги дисертації надає те, що в ній обґрунтованні комплексної парадигми дослідження заперечення в німецькій мові, яка поєднує його лінгвопрагматичний аналіз та фреймове моделювання, а також **вперше** виявлено передумови, обґрунтовано комунікативні стратегії та встановлено тактики й умови успішної реалізації МА заперечення залежно від його

експліцитного чи імпліцитного вираження, а також кореляцію комунікативної мети та засобів вираження заперечення, що становить **наукову новизну** дисертації.

Отримані результати дисертаційного дослідження охоплюють як теоретичні, так і практичні аспекти. **Теоретичне значення** дисертації полягає у розробці фреймових моделей заперечних МА, що є внеском у когнітивну лінгвістику. Здійснена в роботі лінгвопрагматична типологія МА заперечення та встановлені комунікативні стратегії і тактики збагачують та вдосконалюють теоретичні засади лінгвістичної прагматики. **Практичне значення дисертації** полягає у можливості використання її результатів у викладанні теоретичних курсів з комунікативної та когнітивної лінгвістики, лінгвопрагматики, в дослідженні інших МА, у проведенні практичних занять з німецької мови, в написанні курсових та магістерських робіт, в укладанні навчально-методичних посібників.

Структура дисертації відповідає темі та меті дослідження. Дослідження складається із переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків, загальних висновків, списку використаної літератури: списку теоретичної літератури, списку джерел ілюстративного матеріалу та додатків. Повний обсяг дисертації – 213 сторінок, основний зміст викладено на 180 сторінках. Особливого схвалення заслуговує список із 265 джерел використаних джерел, з яких 215 – найменування наукових праць. Понад 100 опрацьованих джерел написані зарубіжними авторами, в тому числі німецькими, що засвідчує високий рівень теоретичної бази, який опирається на науковий досвід країни, мову якої досліджується. Вартими уваги є 45 джерел ілюстративного матеріалу, а також комп'ютеризована база даних текстових фрагментів із запереченням, укладена у співпраці з викладачами університету м. Тюбінген (Німеччина) у 2003 – 2008 рр.

Особливої уваги та схвалення заслуговує висока компетентність дисертантки у досліджуваній проблематиці, вільне володіння термінологією, логічний виклад дослідження, його чітка структура, ретельна нумерація

ілюстративного матеріалу, що засвідчить про сумлінне і відповідальне ставлення дисертантки до роботи. Все вище вказане дозволяє кваліфікувати роботу Крайник Ольги В'ячеславівни як таку, що вирізняється високим ступенем наукової новизни і самостійності та переконливістю поданих висновків. Це засвідчує дбайливість, добросовісність та ретельність дисертантки у виконанні поставлених перед нею завдань.

Незважаючи на високу оцінку дослідження, вважаємо за необхідне звернути увагу на деякі **дискусійні моменти**:

1. Як уже зазначалося, дослідження опирається на 45 джерелах ілюстративного матеріалу, до яких належать найкращі твори німецьких, швейцарських та австрійських письменників, що, безумовно, є солідною базою для отримання вірогідних результатів. Все ж вважаємо, що при доборі ілюстративного матеріалу доцільнішим було би вдатися до творів, які між собою менш віддалені у часі. Наприклад, друга половина XX століття – початок XXI століття. У дисертації охоплено проміжок написання творів протяжністю майже у сто років: перша половина XX століття – початок XXI століття. Гадаємо, що такі твори, як „Im Westen nichts Neues“ (1929) Еріха Марії Ремарка та „Tschick“ (2013) Вольфганга Герндорфа та ін. можуть мати різні мовні особливості, що могло б надалі стати темою для наступних досліджень.

Беззаперечним є той факт, що у дисертаційній роботі для унаочнення дослідження використовувалися найбільш вдалі приклади ілюстративного матеріалу. Все ж у дослідженні не знаходимо коментаря щодо стратегії їх вибору. Наприклад, серед зазначених у бібліографічних джерелах творів найчастіше використовуються речення із романів Еріха Марії Ремарка (96 прикладів), Даніеля Кельмана (56 прикладів), Дітріха Шваніца (43 приклади), Фрідріха Дюрренматта (14 прикладів). Поодинокими прикладами представлені наступні письменники, твори яких також внесено у список джерел ілюстративного матеріалу: Мартін Мозебах, Гайнріх Бьоль (3 книги), Гайнц Конзалік (3 книги), Арно Гайгер,

Вольфганг Герндорф, Марія Луїза Кашніц, Вольфганг Кьоппен, Зігфрід Ленц, Мірям Преслер, Вольфдітріх Шнурре, Петер Штамм, Габріела Воман.

2. У Вступі на с. 8 вказується: «Співвідношення тактик і типів реалізації мовленнєвих засобів заперечення розкрито за допомогою кількісного підрахунку». У тексті дисертації знаходимо тільки відсотки і ніде мова не йде про кількість. Незрозумілою є методика здійснення підрахунків.
3. Варто зауважити, що дисертація написана добірною українською мовою і відзначається чітким формулюванням думок. Все ж у ній зустрічаються поодинокі стилістичні та інші дрібні огріхи. Наприклад, на с. 37-38 авторка роботи зазначає: «Проблемою комунікативно орієнтованих МА займався Д. Вундерліх, на думку якого комунікативні функції МА – це так звані “move” або “Zug”, назвемо їх мовленнєвими ходами». Складається враження, що дисертантка пропонує свій термін. Однак, в наступному реченні подається посилання на працю Ф.Бацевича («Мовленнєвий хід (далі МХ) – це одиниця діалогічного спілкування, яка охоплює МА від моменту початку розмови до зміни мовця»).

Вказані зауваження стосуються тільки окремих положень, не впливають на науково-практичну цінність дисертації і не знижують її високу оцінку. Все вище викладене засвідчує, що дисертація є самостійне і завершене дослідження, а його результати та висновки є науково обґрунтовані. Вони пройшли високу апробацію і викладені у дев'яти статтях: у семи статтях, опублікованих у фахових наукових виданнях, затверджених МОН України, в одній статті в закордонному фаховому виданні та у тезах доповідей семи наукових конференцій. Автореферат відображає основні положення дисертації.

Дисертацію обговорено на розширених засіданнях кафедри німецької філології та кафедри міжкультурної комунікації Львівського національного університету імені Івана Франка.

Враховуючи зміст дисертації та отримані дисертанткою результати

вважаємо, що подана до захисту робота «Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні параметри заперечення в сучасній німецькій мові» є структуроване, логічне і завершене дослідження із систематизованим викладом оригінальних спостережень авторки, підсумоване власними висновками, відзначається належним методологічним рівнем фахового аналізу матеріалу і відповідає п. 9.10 Положення про «Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Кабінетом Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р., а її авторка, Крайник Ольга В'ячеславівна, заслуговує на присудження їй пошукуваного наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04. – германські мови.

Офіційний опонент

кандидат філологічних наук, доцент,

завідувач кафедри іноземних мов і перекладу

Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника

М.Р. Ткачівська

М.Р. Ткачівській ЗАВІРЯЮ
Начальник відділу кадрів
Державного вищого навчального закладу
Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника
код 02125266
20 17 р.